

Felleskjøpet

INNSPILL TIL JORDBRUKSFORHANDLINGENE
2025

Innhold

Hovedprioriteringer.....	3
1 Markedsrom for norsk korn - styrke satsningen på hvete og proteinvekster, unngå overproduksjon av bygg.....	4
1.1 Markedssituasjonen matkorn.....	4
1.2 Markedssituasjonen fôrkorn.....	8
2 Inntekt, areal og struktur i kornproduksjonen.....	12
3 Frakt av korn og kraftfôr.....	13
4 Bærekraftig kornproduksjon.....	15
5 Såkorn og sortsutvikling.....	16
5.1 Beredskapslagring såkorn.....	16
5.2 Sortsutvikling.....	16
5.3 Lisens på såkorn.....	16
6 Annet.....	17
6.1 Økologisk korn.....	17
6.2 Investeringsmidler.....	18
6.3 Forskningsmidler.....	18
6.4 Midler til rådgivning.....	18
Vedlegg.....	19

Hovedprioriteringer

Norsk korn er avgjørende for å øke selvforsyningsgraden og i et beredskapshensyn. Norske kornbønder må sikres en tilstrekkelig høy lønnsomhet over tid og FKA ber om at inntektsgapet tettes i tråd med ambisjonene for opptrapping av inntekter i jordbruket.

1. Behov for å styrke norsk hveteproduksjon – og sikre risikoavlastning for bonden

FKA ber om:

- at målprisen på hvete øker med 30 øre, utover målprisen på bygg. Økt målpris må kompenseres med PNS/matkorntilskudd.
- at målprisen på havre økes med 5 øre mot bygg
- at arealtilskudd hvete økes med 100 kr/daa, til totalt 200 kr/daa, som tilsvarer ca. 20 øre/kg korn. Arealtilskudd hvete er et godt risikodempende tilskudd, og vil kunne bidra at bønder i flere områder prøver på hvetedyrking, og øker total hveteproduksjon
- at matkorntilskuddet styrkes utover kompensasjon for økt målpris, for å bidra til å redusere konkurranseulempen til norsk matkorn og bakeindustri i RÅK-systemet.
- at målprisen for matrug avvikles
- at arealtilskudd korn økes
- at PNS-nivå på oljevekster, erter og bønner økes tilsvarende med andre fôrkornvekster
- at Graminors finansiering sikres og bidrar med investeringsstøtte for å få etablert en plattform for «speed breeding» for å raskere utvikles nye kornsorter tilpasset klima- og forbrukerpreferanser. Graminor estimerer behovet til ca. 30 mill. kr.

FKA er bekymret for lite lagerkapasitet i kornsektoren. Det er store svingninger i kornproduksjonen fra år til år som kan gi utfordring for lagringsmuligheter i gode år. Selv om det ikke direkte berører jordbruksavtalen vil flere av målene i landbruket, 90 % norskandel i melet, 70 % norskandel i kraftfôr og 50 % selvforsyning, i tillegg til matkornberedskap, føre til behov for mer lagerkapasitet og økte reguleringskostnader.

2. Bærekraftig kornproduksjon

FKA ber partene:

- øke bevilgning til drenering, slik at bønder som ønsker å drenere får støtte

3. Frakt – utjevningstilskudd til bonde

Bonden belastes i dag kostnaden med frakt fram til dit kornet skal brukes, evt. til transittanlegg, gjennom stedstrekk. Disse har økt og konsekvensen er at kornbonden som driver langt fra industri eller transittanlegg får redusert sin lønnsomhet. FKA ber om:

- at partene innfører et frakttilskudd for korn direkte til bonden
- at satsen for mellomfrakt økes med 19 mill. kr. og satsen til stedsfrakt øker med 7,8 mill. kr.

4. Pågående arbeid og behov for videre utredning

FKA er spesielt opptatt å få arbeidet videre med noen problemstillinger, og ber om at:

- det gjøres en helhetlig gjennomgang av hvilke tiltak som må iverksettes for å nå målene (50-70-90) og hvordan dette vil påvirke behovet for areal, fordeling av arealbruken og behov for ny mottaks- og lagerkapasitet for korn. Målet er å kartlegge behovet for tiltak, inkl. lagring og kostnader.
- det settes ned en gruppe som kan gå igjennom utfordringene med spredning og bekjempelse av hønsehirse og iverksette tiltak så raskt som mulig.
- at det settes ned gruppe som kan vurdere relevante råvarer for biokull, og hvordan insentiver og tilskuddsordninger kan utformes for å øke bruken av biokull

1 Markedsrom for norsk korn - styrke satsningen på hvete og proteinvekster, unngå overproduksjon av bygg.

Det er markedsrom for norsk korn, og mer norsk korn er avgjørende for å øke selvforsyningsgraden og i en beredskapssammenheng. Det er markedsrom for høyere hveteproduksjon. Kraftfôrindustrien har også behov for mer fôrhvete. Det er markedsrom for mer proteinvekster, samt økologisk fôrkorn, som sammen med mer fôrhvete, vil øke norskandelen i kraftfôret.

Tilgangen av havre er tilstrekkelig til å sikre nok fôrkorn og mathavre i år med normale værforhold. I 2024-sesongen er tilgangen totalt sett i balanse, men fordi det må importeres havre av matkvalitet, er tilgangen av havre til fôr i øvre sjiktet av hva kraftfôrindustrien trenger. Samtidig er FKA bekymret for økt forekomst av hønsehirse, der det ikke finnes gode bekjempningsstrategier for havre, og som vil kunne påvirke havredyrkingen og tilgangen til havre på noe lengre sikt. **FKA ber partene lage en plan for mulige tiltak mot hønsehirse, og iverksette tiltak.** Det er ikke markedsrom for økt byggproduksjon og FKA bekymret for å havne i en overskuddssituasjon for bygg. Det er prognosert en tilgang på 643 000 tonn bygg, som et 15 % høyere enn 5-årssnittet. Bekymringen er i hovedsak knyttet til neste sesong, grunnet lite sådd høstkorn, svekket såkorntilgang for andre året på rad med behov for import, og høyere salg av såkorn til bygg sammenlignet med tidligere år.

Det er viktig med en markedsorientert prissetting mellom kornartene som bidrar til god balanse mellom tilbud og etterspørsel. FKA ber om at det gjøres grep i jordbruksavtalen som bidrar til å stimulere til en kornproduksjon tilpasset markedet.

FKA vil understreke viktigheten av kanaliseringspolitikken, og at jordbruksavtalen sikrer og finansierer et landbruk over hele landet. Produksjonsfordeling er et viktig politisk virkemiddel for en optimal utnyttelse av Norges totale jordbruksareal, og her er PNS og matkorntilskudd sentrale virkemidler.

2024 – en normalsesong, men med lav matkornandel

Kornsesongen 2024 er forventet å gi en tilgang på 1 211 000 tonn korn, erter og oljefrø, som er omtrent lik snittet for de siste fem årene. Av hveten er det prognosert at 30 % kan brukes til mat. Det er ikke nok tilgjengelig norsk havre som kan benyttes som grynnavre. Totalt tilsier det at norskandelen i hvete blir 25 %. For matkorn samlet er norskandelen prognosert til 28 %.

Lagerkapasitet og anleggsstruktur – en utfordring

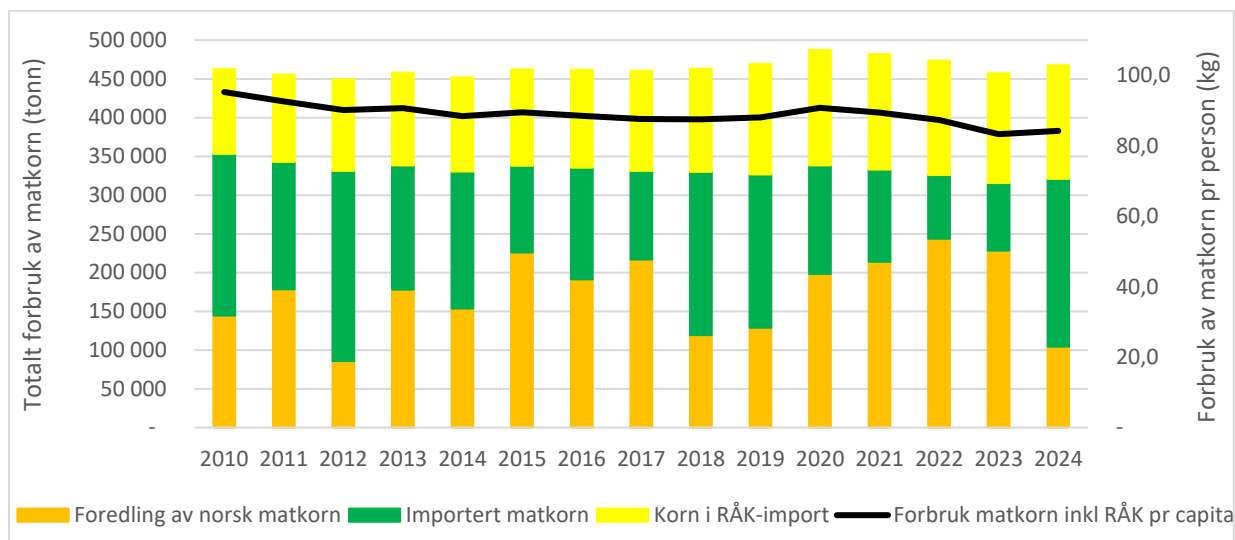
I forbindelse med gjennomgangen av korn-kraftfôrpolitikken vil Landbruksdirektoratet gjennomgå lagerkapasitet og anleggsstruktur. Denne rapporten er ikke endelig når FKA ferdigstiller sitt innspill. FKA bekymret for lite lagerkapasitet i kornsektoren. Av bedriftsøkonomiske grunner blir det bygd lite nytt og det har vært lite fornyelse de siste 20-30 årene. Det er samtidig store svingninger i kornproduksjonen fra år til år som kan gi utfordring for lagringsmuligheter i gode år. Mange av målene i landbruket, både 90 % målet på mat, 70 % norskandel i kraftfôr og 50 % selvforsyning, i tillegg til matkornberedskap, vil føre til behov for mer lagerkapasitet og økte reguleringskostnader, da overlagering av korn blir mer krevende.

1.1 Markedssituasjonen matkorn

Fra midten av 2000-tallet gikk forbruket av matkorn per person jevnt nedover, mens det har vært relativt stabilt mellom 2011-2021. Det var en oppgang i forbruket i 2020, knyttet til korona. I årene 2021–2023 har det totale forbruket av matkorn per person igjen gått nedover, henholdsvis fra 89,4 i 2021 til 87,3 i 2022 og 83,3 i 2023. I 2024 økte forbruket noe igjen til 84,2 (figur 1.1).

Melforbruket til bakerier forventes å ha en nedadgående markedstrend i årene fremover, drevet av økt import av halvfabrikater (kapittel 19 varer). Varer produsert til butikk regnes å ha en mer stabil utvikling. Klimautfordringer antas å føre til en volatil tilgang på korn fremover.

Ser vi noe lengre frem for bakeribransjen vil bakeriene sannsynligvis bli større, samtidig som det dukker opp noe mindre nisje-utslag. De større bakeriene som satser vil trolig investere i maskiner som er mer spesialisert og gjør at krav til flere kvalitetsparametere på mel/korn er økende. Spesifikasjonene blir dermed mer utfordrende å oppfylle.

Figur 1.1 Norsk fordeling av matkorn og RÅK-import

Behov for en høy norsk hveteproduksjon

Sesongen 2022 viste at det er mulig med en høy norskandel på hvete. Tilgangen av norsk mathvete var da 271 000 tonn¹, mot prognoserte 67 900 tonn i 2024-sesongen. Kvaliteten på mathveten i 2022 var spesielt høy. I tillegg var det tilgjengelig 36 000 tonn overlagret mathvete, samtidig som 73 000 tonn mathvete ble tatt ut av sesongens balanse gjennom om-disponering til fôr eller til overlagring videre til neste sesong. For å ivareta best mulig bruk av det gode kornet fra sesongen 2022, fikk matkornindustrien i 2022/2023 forskuttet importkvoter for 22 000 tonn, slik at 2022-avlingen kunne drøyes utover i følgende sesong og ikke bli presset inn i forbruket høsten 2023. Forbruket av mathvete totalt var 264 000 tonn. Det ble til slutt brukt 213 000 tonn norsk mathvete i sesongen 2022-2023, som tilsvarer 81 % norsk. Dersom mathveten fra 2022 hadde blitt brukt opp før ny avling i 2023 var tilgjengelig, ville norskandelen i sesongen 2022-2023 isolert sett ha nærmet seg 90 %. Samtidig må det anerkjennes at 2022-sesongen var krevende for norske møller, da tilgangen på korn med høyt protein var mer enn tilstrekkelig, sammenlignet med tilgangen på korn med lavere protein.

Kornsesongen 2022 var svært god, og kan illustrere et mulighetsrom. Samtidig vil både været, økonomi og opplevd risiko hos bonden ved hvetedyrking påvirke. Høyt forbruk av norsk mathvete avhenger av tilstrekkelige kvanta som gir industrien handlingsrom til å utvikle melblandinger som tilfredstiller kundenes krav til kvalitet.

Behov for flere tiltak – utfordringer med manglende lagerkapasitet

For å nå målet om en høyere matkornandel er det behov for flere tiltak, hvor noen ligger direkte innenfor jordbruksavtalen og andre utenfor. Relevante tiltak er eksempelvis prisforhold, prisstimulans og tilskudd så det lønner seg for bonden å dyrke hvete, videreutvikling av gode såkornsorter, såkornberedskap og lagring over sesonger. En stor utfordring for å nå 90 %-målet er mangel på lagerkapasitet. For å nå en jevn tilgang til 90 % norskandel må det lagres matkorn mellom

¹ Korrigerert for ca. 3 000 tonn mathvete som brukes til fôr

sesonger og det må trolig etableres permanente lagre på opp mot 150 000–200 000 tonn. Dagens lagerkapasitet ville ikke kunne håndtere det, og det vil måtte bygges ny kapasitet. Selv per i dag ser FKA utfordringer med å overlagre matkorn i noe større kvanta.

Det er viktig å påpeke at jo høyere norskandelen bli, jo mer spesifikke vil kravene fra møllene bli for å sikre en god og stabil kvalitet. Det betyr at når norskandelen framover skal øke har matmel møllene behov for større spredning og balanse i proteinkvaliteter, høyere falltall og mer sortering. Matkornpartnerskapet har i vinter lagt frem et forslag til ny hvetetabell for å fremme økt produksjon av mathvete. Deler av tabellen er ikke gjennomførbar i markedet per nå, så kornhandlerne og møllene har jobbet sammen for å vurdere mulighetene for å implementere og kommersialisere forslaget. Dette arbeidet fortsetter og eventuelle endringer vil bli kommunisert i god tid. Per nå foreslås ingen endringer i basiskvaliteten for mathvete (protein, hektolitervekt, falltall). En helhetlig vurdering av hvilke tiltak som er nødvendig for å nå 90 % målet er ønskelig, herunder vil en kontinuerlig justering av kvalitetskriteriene være ett av flere tiltak som kan bidra til å sikre en hveteproduksjon som er mest mulig i tråd med det markedet har behov for.

FKA ber om en helhetlig gjennomgang av hvilke tiltak som må iverksettes for å nå målene (50-70-90) og hvordan dette vil påvirke behovet for areal, fordeling av arealbruken og behov for ny mottaks- og lagerkapasitet for korn. Målet er å kartlegge behovet for tiltak, inkl. lagring og kostnader.

Vurdering av målpris for matkorn

Markedet etterspør en høyere hveteproduksjon, og **FKA ber om at målprisen på hvete øker med 30 øre, utover målprisen på bygg.**

En økning av målprisen på matkorn er krevende for industrien opp mot importkonkurransen², og FKA mener det ikke er rom for en reell prisøkning. En prisøkning må da kompenseres med tilsvarende økning i PNS eller matkorntilskudd. Manglende kompensasjon vil innebære en vesentlig risiko for svekkelse av avsetningsmulighetene for norsk matkorn til matmel- og bakeindustri.

Matrug – målprisen på matrug kan avvikles

Felleskjøpet har tidligere bedt om en avvikling av målprisen på matrug. Dette mener vi fortsatt er riktig. Rug gir gode avlinger og er populært å dyrke, men forbruket til matmel er fallende. Rug er heller ikke etterspurt til kraftfôr.

Ved å ta bort målprisen for matrug, vil ansvaret for prising og mottaksvilkår bli ivaretatt av kornhandlerne og industrien. Fristilling i forhold til priskravene som følger av at matrug er målprisvare, kan gi bransjen handlingsrom for å legge produksjonen bedre til rette for å dekke det faktiske forbruksmarkedet på en mer rasjonell måte enn i dag. Dette er viktig for å kunne legge til rette for å dekke matmelindustriens etterspørsel etter matrug.

Rug har de senere årene fått økende og alvorlige problemer med soppen meldrøye som produserer farlig gift. I praksis må all norsk rug som skal brukes til matmel renses og det er utfordringer med renskapasitet. Fra 1. juli 2024 kom ytterligere innskjerpinger i kravene for meldrøye, både for matrug og til fôr, og det er ikke mulig å anvende rug før den er rensa med spesielt utstyr for å sikre kvaliteten. Renseutstyr som fjerner sklerotiene finnes hos Felleskjøpet Agri sitt anlegg i Larvik, og FKA har de siste årene (sist i 2023) foreslått at dette bør få konsekvenser for vilkårene for mottaksplichten for rug. Felleskjøpet Agri mener at produksjonen av det begrensede behovet for rug i større grad bør være lokalisert i nærheten av det eneste naturlige mottakspunktet for rug i førstehandsmottaket – FKA Larvik.

² Matif-børsen (jan 2025) forventer foreløpig at hveteprisen vil ligge på ca. 2,60 - 2,70 kr/kg gjennom 2025².

Havre

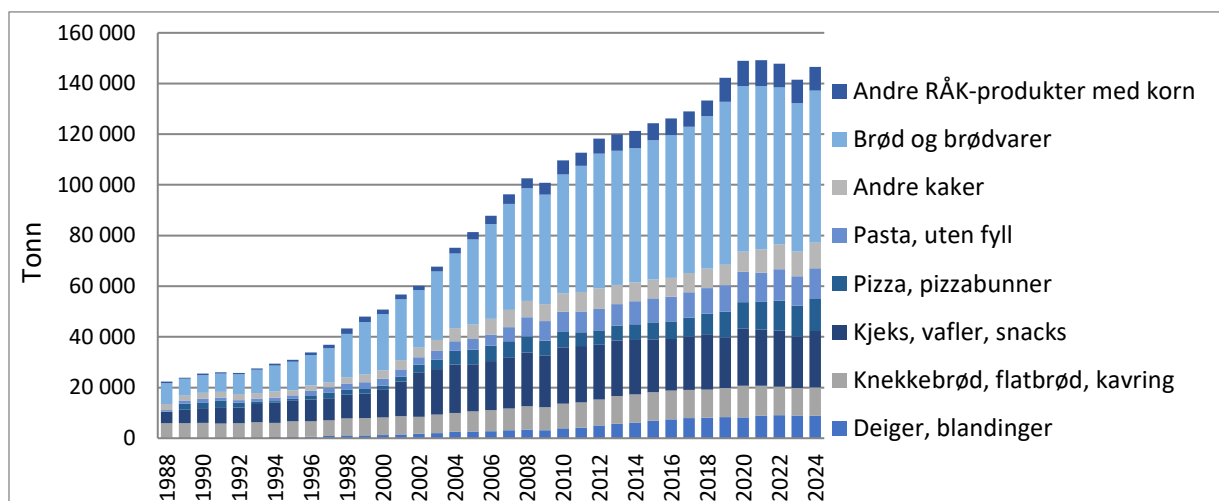
Hønsahirse øker i utbredelse og er blitt et problemgras i flere områder. Det er svært konkurransedyktig og er vanskelig å bekjempe effektivt, spesielt i kombinasjon med dyrking av havre da det ikke finnes passende sprøytemidler. FKA er bekymret for hvordan det vil påvirke tilgangen til havre på lengre sikt. **FKA ber partene sette ned en gruppe som kan gå igjennom utfordringene med hønsahirse og iverksette tiltak så raskt som mulig.**

Igjen økning i import av RÅK-varer

Omfattende import av RÅK-varer, som ferdige deiger, halvsteekte brød og bakevarer, er en stor utfordring for norsk matkorn, møller og bakeindustri, fordi importen av bakervarer tar markedsandelen fra norskproduserte varer gjennom hele verdikjeden. Rundt 70 % norsk mel går til baker- og matindustrien, som konkurrerer med RÅK-import på produkt som pizza, brød og deiger.

FKA har beregnet at importen av korn fra RÅK-varer de siste 10 årene økt med 18 %, tilsvarende i snitt rundt 2 200 tonn matkorn årlig. Fra 2021–2023 avtok imidlertid økningen i importen av RÅK-varer, målt i matkornvolum (figur 1.2). Pandemi, høye internasjonale råvarepriser og svak kronekurs er trolig sentrale forklaringsfaktorer. I 2024 øke igjen importen av RÅK-varer, og tilsvarte totalt ca. 147 000 tonn matkorn og med en importverdi på 7,6 mrd. i 2024 (HS:19.01,02 og 05).

Utviklingen av norsk og europeisk hvetepreis, samt den registrerte importen av RÅK-varer indikerer at i perioder med høye verdensmarkedspriser og/eller svak kronekurs reduserer importpresset av ferdige brød- og bakervarer. Dette observeres både ved de høye kornprisene i EU i sesongen 2007/08 og 2021-23, hvor veksten av import av RÅK-varer til Norge avtok.

Figur 1.2 Estimert korninnhold i importerte produktgrupper fra 1988-2024 (tall fra SSB, beregninger av FKA)

RÅK-varer har en melltoll på 1,96 kr/kg. Denne tollene ligger fast. Tiltak for å styrke konkurransen for norsk matkorn mot importen av RÅK-varer må derfor bygge på andre virkemidler enn tollendring. Å øke etterspørselen etter norske kornprodukter vil kunne redusere RÅK-importen, og øke avsetningsmuligheter for norske kornbønder. Økt bevissthet hos forbrukere og tydelig merking av norske kornprodukter er viktig for å styrke forbrukernes mulighet for å velge norsk fremfor RÅK-varer.

Behov for økt matkorntilskudd

FKA anser et tilstrekkelig matkorntilskudd som avgjørende for å sikre bruken av norsk matkorn. PNS går til alt korn, mens matkorntilskuddet er målrettet mot konkurransevilkårene for norsk matkorn, og går dermed til ett langt mindre volum. Det må unngås at målene for norsk selvforsyning nåes ved at behovet for norsk matkorn går ned som følge av import.

Omfanget av RÅK-importen er ikke definert av råvareprisen alene. Likevel er det i realiteten innen RÅK-systemet bare råvareprisen en har mulighet til å kompensere for. FKA vil fremheve matkorntilskuddet som velegnet og målrettet for å sikre konkurransekraften til norsk matkorn, da det både treffer norsk mel til bakeindustrien, og reduserer importpresset på mel generelt under tolltariffens Kapittel 11. FKA understreker likevel at en anerkjenner at konkurransesituasjonen for bakervarer i RÅK er sammensatt av flere faktorer enn råvarepris, som norsk kostnadsnivå, produktportefølje og stordriftsfordeler EUs matindustri har i konkurransen med norske møller og bakeindustri.

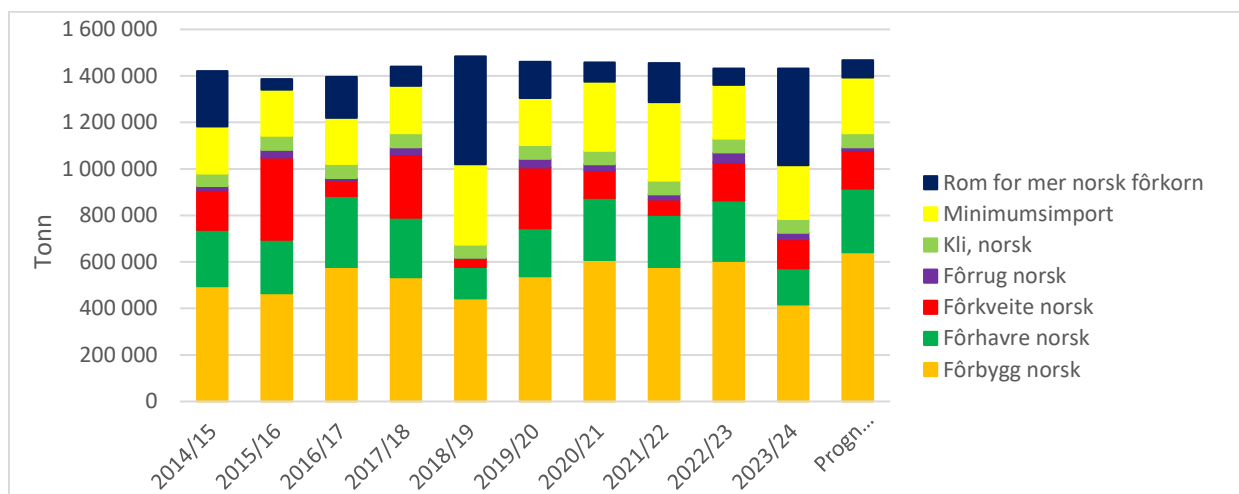
FKA mener et økt matkorntilskudd vil redusere konkurranseulempen til norsk matkorn og bakeindustri i RÅK-systemet. Ett styrket matkorntilskuddet er også viktig da mye av tollvernet nå hviler på svak kronkurs. En sterkere krone vil svekke konkurransekraften til norsk korn-, mel- og bakeindustri. **FKA ber partene å styrke matkorntilskuddet mer enn en økning i målpris på mathvete.**

For matkorn ber FKA om:

- at det gjøres en helhetlig gjennomgang av hvilke tiltak som må iverksettes for å nå målene (50-70-90) og hvordan dette vil påvirke behovet for areal, fordeling av arealbruken og behov for ny mottaks- og lagerkapasitet for korn. Målet er å kartlegge behovet for tiltak, inkl. lagring og kostnader.
- Målprisvurderinger
 - at målprisen på hvete øker med 30 øre, utover målprisen på bygg. En økt målpris på matkorn må kompenseres gjennom PNS/matkorntilskudd
 - at målprisen på rug kan avvikes
- at utfordringene med hønsehirse gjennomgås og tiltak iverksettes
- at matkorntilskuddet styrkes utover kompensasjon for økt målpris

1.2 Markedssituasjonen førkorn

November-prognosen 2024 viser en tilgang på norsk karbohydratråvare på 1 092 000 tonn³. I et gjennomsnittlig år er det også behov for mer norsk førkorn enn det er tilgang av, men i gode sesonger, som 2022/23 og i inneværende sesong, er rommet mindre (figur 1.3).

Figur 1.3 Totalforbruk av karbohydrater til kraftfôr. Gul søyle er minimumsimport og det resterende (mørk blå søyle) er import som kan dekkes av norsk råvare. Prognose november 2024 (Kilde: Felleskjøpet Agri)

³ I tillegg kommer erter, oljefrø og åkerbønner på 28 000 tonn.

Behovet for norsk fôrkorn fremover

Kraftfôromsetningen har falt siden toppnivået i 2021. November-prognosen viser en økning i 24/25 sammenlignet med 23/24 på 1 %. Kraftfor til svin har falt over lang tid, blant annet som følge av bedre fôrutnyttelse, men de siste årene også på grunn av redusert produksjon av svinekjøtt. For drøv ventes en økning i inneværende kornsesong, grunnet økt behov for melk og et økt forholdstall. Kraftfôromsetningen for fjôrfe fortsetter å øke, og det er ventet en vekst på 2,2 %.

FKA har gjort noen vurderinger av kraftfôrforbruket mot 2029, med utgangspunkt i Nortura Totalmarkeds tall i Grunnlagsdokumentet for 2025, Landbruksdirektoratets historiske tall for salg og produksjon, og en flat trend på melk. Helt overordnet vil trolig økt melkebehov føre til høyere ytelse per ku og økt proteinbehovet. Det kan føre til mindre rom for norsk korn i kraftfôret til melkeku. Totalt sett er det gjort en vurdering av at kraftfôrmengden til melkeku vil kunne gå noe ned på lengre sikt, men det forutsetter at en lykkes med målet om en høyere grovfôrandel (mer og bedre grovfôr), men det er usikkert i et 5 års-perspektiv. Samtidig legges det til grunn en årlig nedgang i forbruket av rødt kjøtt, som kan gi mindre kraftfôromsetning til storfe. Det forventes at omsetningen til slaktekylling vil fortsette å øke. Svin vil kunne komme i balanse og totalt sett ventes en liten nedgang i kraftfôromsetning. Det betyr at de store avtagerne (storfe/kalv, svin og melk, forutsatt økt grovfôrandel) av bygg går ned. Samtidig forventes økt omsetning til slaktekylling, som gir økt behov for fôrhvete. FKA vil påpeke at dette er anslag og at det er mye usikkerhet knyttet til anslag flere år frem i tid. Endringer kan skje raskt.

Behov for styrkede signaler for tilgang av fôrkorn – økt prisgap mellom mathvete og bygg

Det er markedsrom for økt produksjon av fôrhvete. I snitt for de siste fem årene er det benyttet rundt 240 000 tonn fôrhvete – norsk og importert. Tilgangen av norsk fôrhvete har i snitt i samme periode vært på drøye 160 000 tonn. I 2024 er totalt sett havreproduksjonen i balanse, men fordi det er behov for import av mathavre, vil kraftfôrindustrien trolig få tilgang på i overkant av behovet. For bygg har registrerte tall for forbruk vist at industrien er fleksible opp mot drøye 600 000 tonn. Prognosen for 2024 viser en tilgang på ca. 640 000 tonn.

Det er ikke enkelt å gi eksakte mengder industrien kan håndtere av hver sort, da dette kommer an på kvalitet, sammensetningen totalt og pris. Samtidig er det en reell bekymring for overproduksjon av bygg. Dette gjelder spesielt neste sesong, da det høsten 2024 ble sådd lite høsthvete, det er svekket såkorn-tilgang for andre året på rad med behov for import, og høyere salg av såkorn til bygg sammenlignet med tidligere år. Et overskudd av bygg vil ikke ha alternative bruksområder.

Lønnsomhet og risiko er to sentrale faktorer i forholdet mellom bygg og hvete. Hva som er mest lønnsomt å dyrke vil variere. Avlingsnivået en oppnår på bygg og vårhvete betyr mye, det gjør også andelen av vårhveten en oppnår matkvalitet på. Oppnås mathvetekvalitet vil det være bedre lønnsomhet enn bygg og om produksjonen samlet sett er mer lønnsomt enn bygg kommer an hvor stor matandelen på hveten er.

	Bygg	Havre	Vårhvete mat	Vårhvete fôr
Avling	585	552	514	514
Produksjonsinntekter	2358	2153	2570	2154
Areal og kulturlandskapstilskudd	609	609	709	709
Sum inntekter	2967	2762	3279	2863
Sum variable kostnader	836	734	899	899
Dekningsbidrag	2130	2028	2380	1963
Verdi meravling hvete året etter	0	243	0	0
Verdi, inkl. forgrødeeffekt	2130	2271	2380	1963

Dekningsbidragskalkyle NLR – inkl. arealtilskudd hvete. Lønnsomheten i mathveteproduksjonen med 65% avregnet som mathvete i gjennomsnitt blir 2 234 kr/daa.

Det er en betydelig risiko knyttet til å dyrke hvete. Når kornbonden vurderer hva som skal dyrkes om våren gjøres en totalvurdering. I tillegg til økonomi kommer andre faktorer, som totaliteten i driftsopplegget, tid til oppfølging, tilgang på tresker, samt mottaks- og lagerkapasitet⁴. Det er avveieringer bonden gjør, som ikke er «priset inn» i dekningsbidragskalkylen, men som er viktige risikoelementer.

Det har vært to krevende år for hvetedyrking. 2023 sesongen hadde lave hveteavlinger og jevnt lav kvalitet, hvor andelen mathvete var 30 %. Det var lite muligheter for å så høsthvete. Sesongen 2024 har også en prognosert matandel på 30 %, selv om den totale hveteavlingen ble høyere enn i 2023. Høsten 2024 har også vært krevende med tanke på etablering av høstkorn til sesongen 2025. Opplevelser for bønder ved å satse på vårhvete vil antakelig påvirkes av slike sesonger. Mengden høsthvete vil trolig øke igjen, når sesongen tillater å så om høsten.

Siste års tall viser at arealet med bygg og hvete har årlige svingninger, men er relativt stabilt over år. Samtidig ser man at avlingsutviklingen på bygg har vært høyere enn for hvete og havre, og det kan være en årsak til at man har sett økt volum av bygg de siste 10 årene. Særlig har høytytende byggsorter gitt gode avlinger. De to siste årene har som nevnt vært spesielt utfordrende år for dyrking av mathvete, og det er trolig medvirkende til at arealet til bygg har økt på bekostning av hvete i fra 2022-2023 og fra 2023-2024. Det er en bekymring for at prosentandelen med byggareal vil øke ytterligere på bekostning av hvete neste sesong. Dersom utfordringene med hønsehirse øker, er det også bekymring for at noe havreareal vil erstattes av bygg over tid.

Det er en bekymring knyttet til hvordan forskriften om regionale miljøkrav vil påvirke kornproduksjonen, og spesielt hvetedyrkingen fremover. Eksempelvis vil bestemmelser rundt høstpløying kunne ha som konsekvens at flere velger å produsere bygg fremfor hvete.

En annen utfordring i kommende sesong er tilgang på såkorn, og det er utfordringer med å få tak i relevant sorter av vårhvete fra utlandet. En risiko ved importerte vårhvetesorter er at de ikke er automatisk i at disse kan brukes til mat, da disse må prøvobakes og godkjennes av møllene. FKA viser til behovet for en god beredskapsordning (avsnitt 5.2), samt at arbeid med raskere sortutvikling prioriteres.

Totalt, i en situasjon hvor markedet etterspør økt hveteproduksjon mener FKA det bør stimuleres til å øke produksjonen av hvete. **FKA mener det er nødvendig å fortsette å øke differansen mellom bygg og mathvete, og ber om at differansen øker med 30 øre per kilo.** Økning av målpris må kompenseres med PNS/matkorntilskudd. **Målprisen for havre bør økes med 5 øre mot bygg.**

Dersom tilgangen til bygg øker ytterligere, og en opplever overproduksjon av bygg vil det bli behov for å be partene sette ned målprisen på bygg i kommende jordbruksoppgjør.

Arealtilskudd hvete må styrkes

FKA ber om at arealtilskudd hvete økes med 100 kr/daa, til totalt 200 kr/daa, noe som vil tilsvare ca. 20 øre per kilo korn. Hvetetilskuddet er godt egnet som et risikodempende tilskudd, som FKA mener det er behov for. Det vil kunne bidra til at bønder i flere områder vil prøve seg på hvetedyrking. Å øke arealtilskuddet hvete vil påvirke den totale hveteproduksjon, som er viktig for å dekke markedets behov.

⁴ Einar Strand, Wendy Waalen og Unni Abrahamsen, NLR og NIBIO (2022). Avlingspotensialet for norsk mathvete. Markedet for norsk matkorn. Partnerskapet for norsk matkorn og planteproteiner (2022)

Arealtilskudd korn

Kornprodusentene henter ca. 70 % av inntektene sine fra markedet gjennom prisen på kornet, som har holdt seg stabilt over tid. FKA mener det er rom for å øke arealtilskuddet på korn, uten at dette vil redusere stimulansen til å tilstrebe høye avlinger. Arealtilskudd i kornproduksjonen er viktig for å sikre fortsatt drift av små skifter som er nødvendig for å opprettholde og helst øke kornarealet, og til å redusere kostnadsveksten videre i verdikjeden. **FKA ber om at arealtilskuddet til korn økes.**

Målsetting om 70 % norskandel i kraftfôret

Meld. St. 11 (2023-2024) har «*som mål å øke andelen norskproduserte råvarer i kraftfôr til husdyr fra 55 til 70 pst. innen 2034*». Dette tilsvarer en økning på 27 %, og en overslagsberegning viser at det tilsvarer opp mot 300 000 tonn råvare. Dette er et ambisiøst mål og FKA mener at for å nå et slikt mål må det jobbes med flere tiltak, både politiske og i industrien.

Et viktig tiltak er å øke tilgangen til fôrhvete, hvor det har blitt importert i snitt 160 000 tonn de siste fem årene. I tillegg vil økt tilgang på norsk proteinråvare bidra til å øke norskandelen i kraftfôret noe. Per i dag er det samtidig også nødvendig med høykonsentrert protein, for å kunne utnytte mest mulig norsk korn i kraftfôret.

Å jobbe videre med å øke kvaliteten og mengden grovfôr er avgjørende. Mer og bedre grovfôr regnes som tiltaket med størst effekt samlet sett for å øke norskandelen til husdyra, og som vil åpne for økt bruk av norsk fôrkorn.

Andre tiltak, delvis mer langsiktige, er å jobbe videre med bruk av bygg til kylling, hvor bl.a. Felleskjøpet Fôrutviklingen har prosjekter gående. Kontinuerlig sortsutvikling, med tilgang på tilpassende sorter av både hvete, olje- og proteinvekster, er viktig. Økt proteininnhold i bygg er en mulighet, hvor det også pågår prosjekt. Flere har pekt på behovet for å jobbe med regelverket rundt bruken av kjøttbeinmel. På noe lengre sikt vil økt bruk av nye råvarer også kunne bidra.

FKA ber om en gjennomgang av totaliteten av mål (50-70-90), jf. side 5-6.

FKA vil også påpeke at behovet for norsk fôrkorn påvirkes av utviklingen i husdyrsektoren og forbruket av kraftfôr til de ulike dyreslagene, i tillegg til sammensetningen i fôrseddelen. Høyere ytelse i husdyrsektoren over tid har økt kravene til energi- og proteininnhold, som har redusert rommet for norsk korn i kraftfôret.

Markedsrom for proteinvekster

Kraftfôrindustrien etterspør norske proteinråvarer. I fjoråret oppgjør ble det innført et eget tilskudd til olje- og proteinvekster. Dette var et bra grep som forhåpentligvis vil føre til økt bruk av olje- og proteinvekster i vekstskifte og øke tilgangen. **FKA ber partene øke PNS-nivået på oljevekster, bønner og erter tilsvarende med andre fôrkornvekster.** Industrien er ikke bundet av kvoter for å importere proteinråvarer, så for at norsk proteinråvare skal være konkurransedyktige, kreves høyere prisnedskrivning enn for korn.

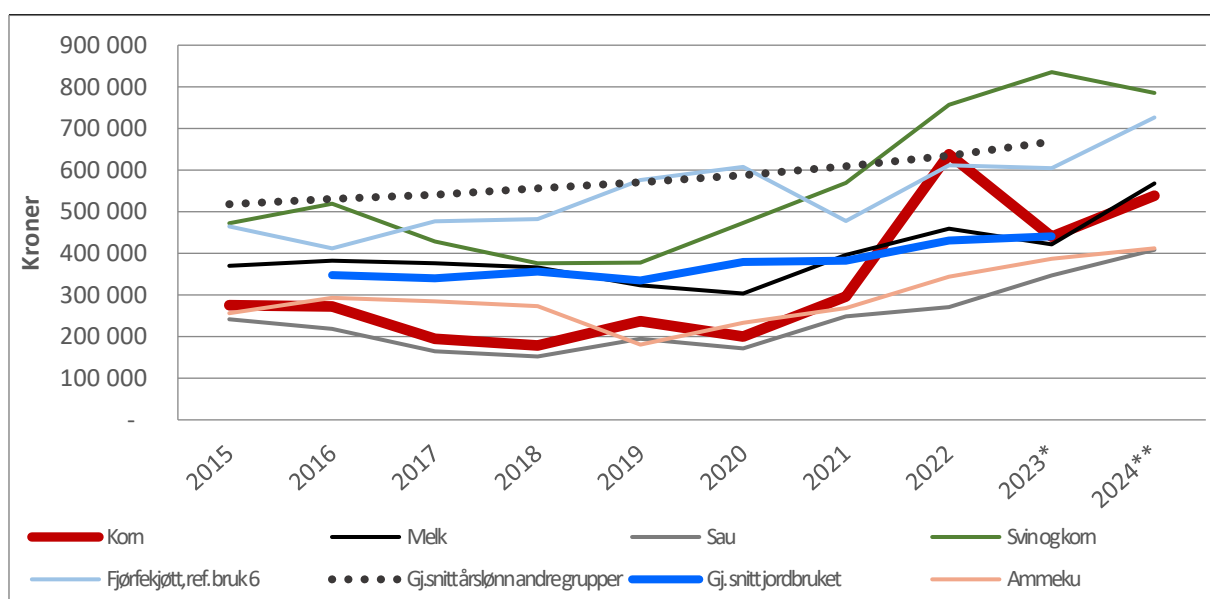
For fôrkorn ber om FKA om:

- Målprisvurdering
 - at målprisen på hvete øker med 30 øre, utover målprisen på bygg. En økt målpris på matkorn må kompenseres gjennom PNS/matkorntilskudd
 - at målprisen på havre øker 5 øre mer enn bygg
- at arealtilskudd hvete med 100 kr/daa, til totalt 200 kr/daa
- at arealtilskudd korn økes
- at PNS-nivået på oljevekster, erter og bønner økes tilsvarende med andre fôrkornvekster

2 Inntekt, areal og struktur i kornproduksjonen

Etter et godt år i 2022 ble 2023 var vært krevende for mange norsk kornbønder. Med de laveste dekaravlingene siden 1994 og fortsatt høy gjødselpris, påvirket dette økonomien. I 2024 førte derimot lavere gjødselpris og et mer normalår for kornavlinger til et bedre økonomisk resultat for flere. Det er usikkerhet rundt hvordan kostnadsutviklingen vil bli i 2025 og 2026. Budsjettnemda legger frem sine tall før jordbruksforhandlingene i april, etter at FKA har avgitt sitt innspill. Det er per nå ikke mulig for FKA å si noe om gjødselprisen i årene fremover.

De siste årene er det tatt flere grep for å bedre økonomien for norske kornprodusenter, noe som har vært bra og helt nødvendig. FKA mener det er behov for å fortsette å ha et langsiktig fokus på å opprettholde en tilstrekkelig høy lønnsomhet for kornprodusentene, for å sikre kornareal, kvantum og for å beholde et mangfold av produsenter. Det er også viktig med risikoavlastning, spesielt ved mer ustabil klima. **FKA ber om at inntektsgapet tettes i tråd med ambisjonene for opptrapping av inntekter i jordbruket.**

Areal og struktur i kornproduksjonen

Kornarealet har holdt seg noenlunde stabilt siden 2013, med årlige svingninger. Etter noen år med økning av arealet med korn- og oljevekster, viser foreløpige tall for 2024 en nedgang på -1,3 %. FKA mener at rammevilkårene til kornprodusentene må tilrettelegges slik at kornarealet opprettholdes, og videre økes for å nå målene om økt selvforsyning og økt norskandel i mel og kraftfôr.

Tall for 2024 viser at fortsatt 68 % av brukene har 300 dekar eller mindre. Disse driver ca. 1/3 av kornjorda. De største brukene, over 800 daa, utgjør 6 %, men driver ca. 1/3 av kornjorda. 85 % av kornbrukene driver under 500 dekar. Disse kornbøndene driver drøye halvparten av kornarealet. FKA mener det er viktig at alle bruk, også de mindre, har en lønnsomhet som gjør at de fortsetter med kornproduksjon. Hoveddelen av kornprodusentene har annet lønnet arbeid, og er mindre «avhengige» av å produsere korn. Samtidig er disse brukene avgjørende for å opprettholde kornarealet, og videre for å nå målet om økt selvforsyning, om 90 % norskandel i melet og 70 % norskandel i kraftfôret. I tillegg vil et mangfold av kornprodusenter være med å oppnå andre landbrukspolitiske mål, som en variert bruksstruktur og landbruk over hele landet. De er også med å bevare et produsentmiljø og legitimitet for landbruket.

De politiske målsettingene om variert bruksstruktur blir ikke ivaretatt i konkurransen mellom aktørene og må sikres gjennom landbrukspolitiske virkemidler. Felleskjøpet Agri mener vi må ha virkemidler som er med å sikre at et mangfold av kornprodusenter får en lønnsomhet som gjør at de kan fortsette å produsere korn, og tar tidligere pekt på utjevningstilskudd frakt, muligheten for et mer finmasket arealtilskudd og behovet for en «jordbrukskonto». Samtidig vil FKA påpeke at miljøkravene i kornproduksjonen kan bli en viktig strukturdriver fremover, fordi flere av kravene vil kreve maskininvesteringer. For mindre og mellomstore bruk kan dette bli økonomisk krevende.

Gjennomgang av korn-kraftfôrpolitikken

I jordbruksforhandlingene 2024 ble det nedsatt en partssammensatt gruppe som skal gjennomgå korn- og kraftfôrpolitikken. Rapporten fra denne gruppen er ikke levert når FKA ferdigstiller sitt innspill. FKA har på forespørsel bidratt inn til arbeidsgruppa, og relevante synspunkter fremsatt i gruppen er i all hovedsak inkludert og utdypet i dette innspillet.

I innspillet i fjor ba FKA partene vurdere behovet for flere virkemidler til kornsektoren, og det ble bedt om å se nærmere på mulighetene for å innføre et distriktstilskudd for korn, som kunne gis direkte til bonden. Dette ble grunnlagt i at det er behov for å utvide verktøykassen for kornsektoren, jf. konklusjonen fra Riksrevisjonen. Et slikt tilskudd vil kunne være med å bidra til å sikre lønnsomheten i mer marginale kornområder, uten å gå innom industrien som et prisnedskrivningstilskudd. Som en del av gjennomgangen av korn- og kraftfôrpolitikken skal arbeidsgruppen vurdere “prisnedskrivningstilskudd og matkorntilskudd på korn opp mot alternativer som pristilskudd på korn og lavere kornpris.” FKA avventer konklusjonen fra dette arbeidet.

FKA vil fraråde å redusere prisnedskrivningstilskuddet. Det er en ordning som påvirker både korn- og husdyrproduksjonen, og er både et virkemiddel for å sikre den geografiske arbeidsdelingen i landbruket (kanalisering, unngå hjemmemaling) og et virkemiddel for å kunne sikre inntekt til kornbonden - uten at husdyrbønder og matmelindustri får økte kostnader. Å redusere prisnedskrivning, med videreføring av dagens kornpris, vil også innebære at tilsvarende sum i økt kapitalbinding overføres på kornhandlerne. Uten økt lønnsomhet og finansieringsevne hos kornhandlerne vil et slikt grep derfor måtte føre til store endringer i oppgjørstidspunkter for kornbonden. Det betyr at kornprisen vil måtte reduseres vesentlig og/eller at dette kombineres med utsatt oppgjørstidspunkt til bonde for hele eller deler av kornleveransen.

FKA ber om

- at kornbonde sikres en tilstrekkelig høy lønnsomhet over tid
- at økte kostnader og inntektsgapet for næringen tettes i tråd med ambisjonene for opptrapping av inntekter i jordbruket.
- at det legges vekt på å sikre et mangfold av kornprodusenter og at kornproduksjon på mindre skifter og marginale kornområder er lønnsomt
- at prisnedskrivningstilskuddet ikke reduseres

3 Frakt av korn og kraftfôr

Frakt av korn – mellomfrakt

Det er en underdekning på frakt av korn, og **FKA ber partene øke bevilgningen til mellomfrakt med 19 millioner**. Tilskuddet spiller en viktig rolle i kanaliseringspolitikken, og gis for frakt av korn fra overskuddsområder til produksjonsanlegg i underskuddsområdet på fastsatte steder langs kysten. Tilskuddssatsen skal dekke transittkostnadene i havn (bl.a. håndtering, havneleie, analyse) og båt. Det er lagt til grunn en transittkostnad på 52,50 kr/tonn og at «resten» av tilskuddet skal gå til å dekke båt. Transittkostnadene i 2024 var på 85 kr per tonn. I 2024 ble det besluttet å øke

fraktsatsene fra 1.1.2024. Dette gir en inndekning av de faktiske transittkostandene, samt for noe av båtfrakten. Beregninger viser at det fortsatt er en underdekning på 36 kr/ tonn. Det legges til grunn at 525 000 tonn får tilskudd, som gir en total underdekning på ca. 19 millioner.

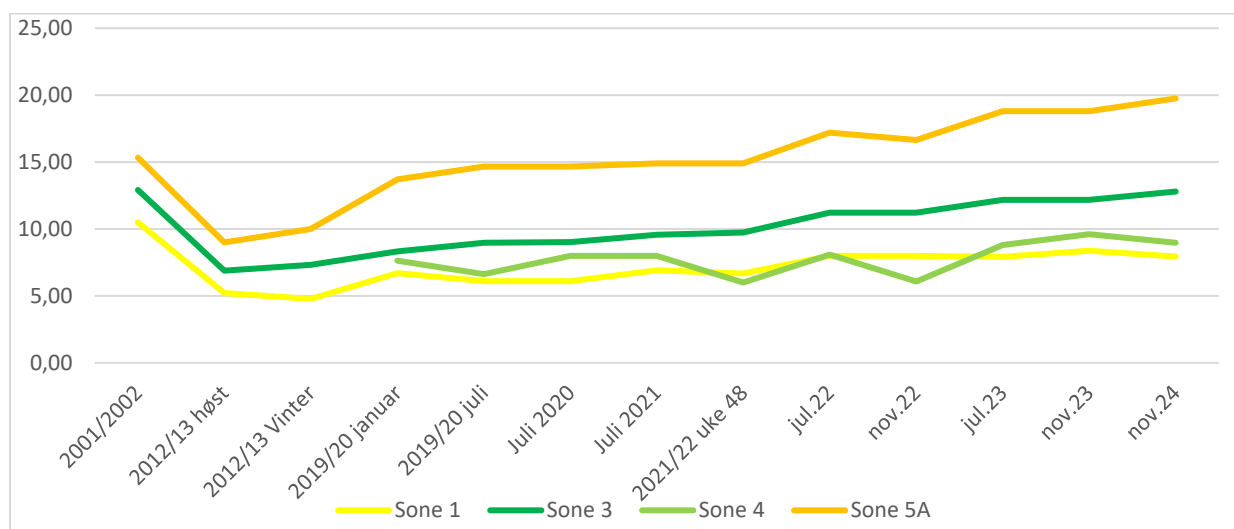
Frakt av kraftfôr - stedsfrakt

Det er behov for en 4 % økning av satsen på stedsfrakt, som følge av kostnadsvekst. Dette utgjør en økning på 7,8 millioner, og **FKA ber om at stedsfrakten øker med 7,8 millioner.**

Gjennomgå og innføre utjevningstilskudd til bonde – distrikt

FKA mener at det er behov for å gjeninnføre en utjevningsordning gjennom jordbruksavtalen som ivaretar det politiske ansvaret for utjamningen mellom områder. Å gi mulighet for tilnærmet lik kornpris uavhengig av hvor kornet produseres er viktig for å opprettholde kornarealene og for å øke selvforsyningen.

Kornprisen bonden får utbetalt avhenger av hvor kornet leveres og avstand til kystanlegg. Lokale kornpriser (stedstrekk) skal dekke både transport til målprisanlegg/forbrugssted og den ekstra håndteringen som må til dersom kornet leveres til lokalt mottaksanlegg. De første årene etter avviklingen av sonefraktilskudd ble ikke det reelle behovet for økte stedstrekk tatt fullt ut, men spesielt etter 2016/17/18 har stedstrekkene økt (figur 3.1), men økningen har ikke tatt høyde for mer enn økningen i transportkostnader. Kostnadsøkningen på industrisiden er ikke tatt ut. Konsekvensen av økte stedstrekk er at kornbonden som driver langt fra industri eller transittanlegg får redusert sin lønnsomhet. Eksempelvis har korn levert på Kambo ikke stedskorrigerings, mens korn levert i Bø har stedskorrigerings på 15,84 øre. Korn levert direkte til Drammen har 0, og levert på Eiker har 11,46 øre. En slik belastning av kostnadene overfor bonde kan ha negativ effekt på produksjon av korn i områdene med høyest fraktkostnader.

Figur 3.1 Gjennomsnittlig stedkorrigerings for korn i øre per kilo, 2001/02 – nov. 2024, fordelt på soner (Kilde: FKA)

Korn er en av få produksjoner der det ikke gis tilskudd til innfrakt av råvare. **FKA ber derfor om at det innføres et fraktilskudd for korn, direkte til bonden som kompenserer for fraktkostnader som følge av lang avstand til transittanlegg/målprisanlegg.** Tilskuddet må komme bonden direkte til gode. Innretningen av tilskuddet må gjennomgås.

FKA ber om

- at satsene på mellomfrakten økes med 19 millioner kr.
- at satsen på stedsfrakt øker med 7,8 millioner kr.
- at det innføres et fraktilskudd for korn, direkte til bonden.

4 Bærekraftig kornproduksjon

FKA er spesielt opptatt av agronomiske tiltak som reduserer avlingsgap. Avlingsgap viser til forskjellen mellom teoretisk oppnåelige avlinger og avlinger som tas ut i praktisk dyrking. Det er vist et avlingsgap på henholdsvis 45 % og 51 % for vår- og høstvetedyrking⁵. Tiltak må både bidra til høyere avlinger og samtidig søke å gi bedre kvalitet, redusere utslipp fra jord, øke karbonbinding, forbedre jordhelse og hindre avrenning.

Det har blitt gjort flere gode grep de senere årene som kan gi bedre agronomisk praksis og økt bærekraften for norsk kornproduksjon. FKA vil spesielt peke på **drenering** som et meget viktig tiltak. I jordbruksforhandlingene 2023 økte dreneringstilskuddet til 4000 kr/daa, noe FKA mener var viktig og riktig. **FKA ber om at potten til drenering økes**, slik at de som ønsker å drenere, får tilskudd. I likhet med Riksrevisjonen, mener FKA at takten på drenering av kornarealer må økes.

Et annet tiltak er stimulering til **vekstskifte**. I jordbruksforhandlingene 2023 ba FKA om et tilskudd for å stimuleres til økt bruk av vekstskifte. I fjor ble det innført eget arealtilskudd på olje- og proteinvekster, som vil kunne bidra til dette. Det er positivt og FKA følger utviklingen.

Å binde karbon i jord er en viktig del av Landbrukets Klimaplan, herunder bruk av **fangvekster**. FKA er positive til satsningen om å øke bruken av fangvekster. Det er fortsatt et stort potensial for økt bruk av fangvekster. **FKA ber partene følge utviklingen og sikre en tilstrekkelig tilskuddssats, slik at interessen for og erfaringer hos bønder ved bruk av fangvekster øker ytterligere.**

FKA ber om at det gis overslagsbevilgning på RMP, slik at satsene styrer bevilgningen og bønder som har gjennomført miljøtiltak unngår avkortning. Regionalt miljøprogram er viktig for å stimulere til økt miljøinnsats i jordbruket.

Landbruks klimaplan - biokull

Biokull har stor evne til å lagre karbon, og det kan lagres svært store mengder biokull i jord. Slik lagring av karbon er et effektivt klimatiltak. NIBIO (rapport Vol. 10, 37-2024) anslår at 1,2 millioner tonn som realistisk årlig tilgang av biomasse til biokullproduksjon. Det vil kunne gi en årlig produksjon av 360.000 tonn biokull og årlig redusert utslipp av 770.000 tonn CO₂. NIBIO har ikke kunnet påvise positive avlingsutslag for bruk av biokull. Skal landbruket bli en mottaker av biokullmengder må en derfor finne gode økonomiske insentiver, utover dagens tilskuddssats i RMP.

I det grønne trepartssamarbeidet i Danmark ble det avsatt 10 milliarder DKK til biokull for neste 20 årsperiode, tilsvarende ca. 500 millioner DKK per år. FKA mener det kan være god grunn til å se til Danmark. **FKA ber om at det settes ned en gruppe som kan se på hvilke relevante råvarer som kan brukes, og hvordan ny insentiver og tilskuddsordninger kan utformes for å øke bruken av biokull i jordbruket.**

Gjennom CRCF-reguleringen (EU/2024/3012) etableres et frivillig rammeverk for sertifisering av karbonfjerning, karbonfangst og karbonlagring i produkter i EU, som vil omfavne biokull. Det er viktig at Norge holder tritt med EU på dette området.

FKA ber om:

- at midlene til drenering må økes
- en overslagsbevilgning på RMP, slik at satsene styrer bevilgningen og bønder unngår avkortning
- at det settes ned en gruppe som går igjennom hvordan insentiver og tilskuddsordninger kan utformes for å øke bruken av biokull i jordbruket

⁵ Einar Strand, Wendy Waalen og Unni Abrahamsen, NLR og NIBIO (2022). *Avlingspotensialet for norsk mathvete* i Markedet for norsk matkorn. Partnerskapet for norsk matkorn og planteproteiner (2022)

5 Såkorn og sortsutvikling

5.1 Beredskapslagring såkorn

2023/2024-sesongen avslørte at man ikke har en trygg beredskapsordning for såkorn i Norge. Såvareforretningene hadde større beholdninger enn de fikk tilskudd for inn mot vekstsesongen 2024. Etter våronna var likevel beholdningene bunnskrapte og en rekordstor andel av behovet ble importert. Norsk kornproduksjon ble i realiteten reddet av tilgang til korn fra finsk beredskapslager.

Alle vurderinger rundt beredskap må ta utgangspunkt i totalbehovet. Det inkluderer både omsatt høstkorn og vårkorn. Og det må inkludere leierens og egenrens. FKA mener en rasjonell tilnærming er å ta kornarealet og multiplisere med 22 kg såkorn per daa.

Kostnader knyttet til beredskapslager må fullt ut bæres av norske myndigheter. Felleskjøpet Agri mener eierskap av varelageret bør ligge hos staten. Hvis en alternativt velger en modell der varen (råvare og/eller ferdigvare) eies av såvareforretningene, må det kompenseres fullt ut for hvordan kapital bundet i varelager påvirker kredittvurderingen av selskapene og innlån av kapital generelt til konsernene.

Antatt billigste måte å bygge opp et beredskapslager for såkorn er ute hos kornprodusenter, enten salgskorn- eller såkornprodusenter. En slik «hvis behov-avling» tas kun vare på som såkorn hvis beredskapssituasjonen tilsier det. Arealene må «stelles» og kontrolleres som vanlig og tørkes/lagres fram til de frigis (eks. 1. okt. samme år). Avhengig av hvor stort beredskapslager som skal etableres, anbefales det å supplere det med lager hos såkornfirmaer med egenproduksjon. Det er ingen ubenyttet lagringskapasitet hos frøfirmaene i dag, og ny kapasitet må enten leies eller bygges. FKA anbefaler en løsning der det bygges råvaresiloer i tilknytning til dagens såvarefabrikk(er). En kan da lagre såkorn som er ferdig rensset, men sluttbehandling (sykdomsbekjempelse), pakking og sertifisering pauses til levering av såkorn til ny vekstsesong kan starte.

5.2 Sortsutvikling

Sortsutviklingen står helt sentralt for å nå målene satt om økt selvforsyning, gjennom å sikre tilgang på kornsorter som er egnet for norsk vekstforhold. Dette er spesielt viktig med tanke på utvikling av klimatilpasset plantemateriale. Også for å nå målene om økt norsk mathveteproduksjon må det jobbes videre med å utvikle gode sorter. **FKA ber partene være med å sikre Graminors finansiering.**

FKA ber videre partene bidra med investeringsstøtte for å få etablert en plattform for «speed breeding», som kan bidra til raskere utvikling av gode kornsorter. Graminor estimerer behovet til ca. 30 millioner.

5.3 Lisens på såkorn

Det pågår en utredning som skal vurdere alternative finansieringskilder for sortsutvikling og kornforedling. Denne er ikke klar når dette innspillet ferdigstilles. FKA vil evt. komme tilbake med innspill når konklusjonen foreligger.

FKA ber om:

- at eierskap av varelageret legges til staten. Alternativt må det gis kompensasjon, også for kapital bundet i varelager. Alle vurderinger rundt beredskap må ta utgangspunkt i totalbehovet.
- at Graminor sin finansiering sikres
- at partene bidrar med investeringsstøtte for å få etablert en plattform for «speed breeding»

6 Annet

6.1 Økologisk korn

Markedet etterspør mer økologisk korn og **partene bes å prioritere tiltak som øker tilgangen på økologisk korn**. Det importeres hvert år 12-13 000 tonn havre og hvete, og det er betydelig rom for økt dyrking av proteinvekster. Norskandelen i økologisk kraftfôr er per i dag lav (33 % i 2024). Denne andelen bør økes, noe som vil bidra til å øke selvforsyning. Samtidig vil en større produksjon bidra til mer effektiv logistikk og håndtering. For å stimulere til økologisk korn gir FKA per i dag en merpris til kornprodusentene på om lag 40 øre for økologisk utover PNS (Vedlegg 1).

I 2023 og 2024 har FKA gjennomgått verdikjeden for økologisk korn og kraftfôr. Den kan beskrives som mange små partier og til dels lange transportavstander, som gir begrensninger i mottak i sesong. I tillegg påvirkes kapasiteten av omstillingstid med tilhørende aktiviteter for å sikre adskilt vare, eksempelvis krav om ekstra rengjøring av anlegg (kompleksitetskostnader). Gjennomgangen viser totalt sett en underdekning i verdikjeden for økologisk korn på om lag 30 øre/kg, som gir en samlet underdekning (proveny) på i underkant av 3,6 mill. kr. Av disse utgjør ca. 1,5 millioner kompleksitetskostnader, og 2,1 millioner inndekning av transportkostnader. Det er i tillegg en transportunderdekning til kraftfôr på ca. 4,5 millioner. Det blir totalt 8,1 millioner.

FKA vil for kornsesongen 2025/26 innføre egne stedstrekk (lokale priser) for økologisk korn for inndekning av transport- og kompleksitetskostnader (ca. 3,6 mill. kr). Økologisk korn har til nå hatt samme stedstrekk som konvensjonelt korn. I beregningen av nye stedstrekk vil produksjonsanleggene for kraftfôr (Lena og Rindsem) bli basisanleggene for henholdsvis Østlandet og Trøndelag. De nye stedstrekkene vil naturlig nok få størst konsekvenser for kornprodusenter som befinner seg lengst unna basisanlegg. For eksempel ble stedstrekket i Larvik estimert i gjennomgangen til 42 øre/kg i 2024, mot null kg/kg tidligere. **FKA foreslår derfor å øke og utvide frakttilskuddene for økologisk korn**. Frakttilskuddet utbetales i sin helhet til kornprodusenten gjennom kornoppgjøret. I dag leveres ca. halvparten av kornet i sesong og resten etter 1. november. Nytt stedstrekk vil dermed redusere inntektsmulighetene for de som leverer i sesong. **FKA ber derfor om å øke prisnedskrivningstilskuddet på økologisk korn med 20 øre/kg, slik at prisen på økologisk korn kan økes tilsvarende.**

FKA vil fremover jobbe for en mer rasjonell og kostnadseffektiv varestrøm for økologisk korn. FKA vil stimulere til mer tørking og lagring på gård og mer direkte levering til fabrikk. Det legges opp til større prisdifferanse mellom levering i innhøstingen sammenlignet med etter sesong. FKA ber avtalepartene stimulere til økte investeringer på gård gjennom IBU-midlene.

FKA vil for kornsesongen 2025/26 iverksette tiltak som bidrar til å sikre en forretningsmessig sunn drift av hele verdikjeden økologisk korn. De viktigste endringene oppsummert:

- Felleskjøpet Agri sin fraktavtale for økologisk korn avvikles (gjelder kun Østlandet). Det betyr samme betingelser som for konvensjonelt korn, men at gjeldende frakttilskudd besluttet i jordbruksoppgjøret utbetales gjennom kornoppgjøret.
- Det innføres egne stedstrekk (lokale priser) for kornmottakene som tar imot økologisk korn med utgangspunkt i at alt økologisk fôrkorn skal foredles i kraftfôrfabrikkene på Lena eller Rindsem. Dette vil få størst effekt for kornprodusenter som leverer til kornmottak med lang transportavstand til fabrikk. Stedstrekkene vil også i utgangspunktet gjelde for matkorn som leveres til utvalgte anlegg.
- Stimulering til økt produksjon av korn det er avsetning for i markedet. Det er ønskelig med økt dyrking av havre, proteinvekster og fôrhvete.
- Stimulering til økt lagring på gård og mer direkte levering til fabrikk. I praksis betyr dette et lavere pristillegg (økotillegg) i innhøstinga sammenlignet med korn som leveres etter sesong.

For å sikre økonomien i økologisk kornproduksjon ber FKA partene om

- at nye stedstrekk (mellomtransporten av korn) dekkes gjennom endringer i frakttilskuddene. FKA foreslår å utvide dagens tabell for å fange opp lange fraktavstander, i tillegg til økte satser som fanger opp behovet for kostnadsdekning. Se vedlegg 2 for forslag til frakttabell
- at kompleksitetskostnaden på mottaksanleggene kompenseres (10 øre) gjennom økt arealtilskudd for økologisk korn
- at prisnedskrivningstilskuddet på økologisk korn økes med 20 øre/kg utover en generell økning av kornpris, slik at det kan kompenseres for reduserte inntektsmuligheter som følge av omlegging av stedstrekkene
- at partene innfører Lena som basisanlegg for økologisk kraftfôr. Dette vil trolig utjevne hoveddelen av transportunderdekning til kraftfôr på ca. 4,5 millioner. Alternativt må FKA måtte ta transportunderdekning ut i kraftfôrpris.
- at det gjøres en vurdering av tiltak som kan øke tilgangen på økologisk korn. Det har lenge vært behov for mer økologisk korn, men tilgangen holdt seg noenlunde stabilt i flere år. Noen områder har gode produsentmiljøer for økologisk korn. FKA ber partene gjøre en vurdering om det kan være hensiktsmessig å innføre ekstra tilskudd eller andre tiltak rettet mot spesifikke områder som allerede har en produksjon av økologisk korn, for å legge til rette for økt interesse og økt produksjon. Dette kan gi muligheten til å øke produksjonen ved å bygge opp sterkere fagmiljøer og gi en mer effektiv verdikjede.
- stimulere til økte investeringer på gård gjennom IBU-midlene

6.2 Investeringsmidler

Tilgang til fellesanlegg med god mottakskapasitet i innhøstingen er for mange kornprodusenter og for verdikjeden samlet, det mest lønnsomme, sammenlignet med å øke kapasitet på den enkelte gård. Det er et stort behov for å styrke fellesanleggene, for å sikre en robust anleggsstruktur med god mottakskapasitet. Samtidig er det viktig å understreke at kornhandlerne sine anlegg har en sentral rolle i å klargjøre kornet for salg i annenhåndsmarkedet. Arbeidet og prosessene på kornanleggene er viktig for anvendelsen av kornet. Tørking/kjøling, rensing, homogenisering og deklarerer er helt avgjørende for at industrien skal kunne anvende store mengder norsk vare i sin produksjon.

Samtidig vil det for noen kornprodusenter være ønskelig, og lønnsomhet i, å investere i egen lager- og tørkekapasitet. Både grunnet økt innhøstingskapasitet, logistikkhensyn og utfordringer med været i innhøstingsperioden som vil kunne bli vanskeligere på grunn av klimaendringene, bør investeringsmidler bidra til å gi muligheter for bønder som har behov for egen lager- og tørkekapasitet. Dette vil kunne bidra til å sikre høsting i korte tidsperioder og øke bufferkapasiteten på den enkelte gård. Økt hveteproduksjon vil være avhengig av tørkekapasitet på den enkelte gård og/eller industrielle anlegg.

6.3 Forskningsmidler

Felleskjøpet vil anbefale forskningsinnsats som prioriterer

- støtte til forskningsprosjekter som øker bruken av norsk matkorn
- utvikling av nye plantesorter tilpasset norsk klima og endringer i klima, og spesielt styrket sortsutvikling av mathvete og havre
- forskning og utvikling som hever norskandelen i fôret
- jordhelse, karbonbinding i jord, reduserte utslipp fra jord, og god agronomi

6.4 Midler til rådgivning

FKA ber om at det prioriteres midler til miljørådgivning for kornprodusenter. Videre bør rådgivning til økologiske kornprodusenter og potensielle nye økologiske kornprodusenter prioriteres.

Vedlegg

Vedlegg 1:

Produsentpriser korn 2024									
	Konvensjonelt – pris til bonde	Prisnedskrivning (PNS)	"Netto pris" etter nedskrivning	Økologisk pristilllegg	Økologisk m/økotilllegg – pris til bonde	Prisnedskrivning (PNS)	"Netto pris" etter nedskrivning	Avtaletilllegg produsent	Økologisk m/avtale
Bygg	403	137	266	158	561	248	313		
Hvete mat	500	137	363	158	658	248	410		
Havre	390	137	253	138	528	248	280		
Førhvet	419	137	282	158	577	248	329		
Oljevekster	788	337	451	151	939	448	491	200	1139
Åkerbønner	666	337	329	140	806	448	358	100	906
Erter	545	214	331	141	686	279	407	100	786

Tabell 6.1 produsentpriser korn 2024 (FKA)

Vedlegg 2:

Fraktsone	Avstand, km	Sats, kr/tonn
0	0-20	0
1	21-40	27
2	41-60	54
3	61-80	81
4	81-100	108
5	101-120	135
6	121-140	162
7	141-160	189
8	161-180	216
9	181-200	243
10	201-220	270
11	221-240	297
12	< 241	324